
Saška Štumberger

Predstavitev odločitve Filozofske fakultete o rabi ženskega slovničnega spola za kateri koli spol v medijih

objavljeno v:

Hotimir Tivadar (ur.): *Slovenski javni govor in jezikovno-kulturna (samo)zavest.*

Obdobja 38. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2019.

<https://centerslo.si/simpozij-obdobja/zborniki/obdobja-38/>

© Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, 2019.

PREDSTAVITEV ODLOČITVE FILOZOFSE FAKULTETE O RABI ŽENSKEGA SLOVNIČNEGA SPOLA ZA KATERI KOLI SPOL V MEDIJIH

Saška Štumberger

Filozofska fakulteta, Ljubljana
saska.stumberger@ff.uni-lj.si

DOI:10.4312/Obdobja.38.363-370

Senat Filozofske fakultete je 25. aprila 2018 za pravilnike Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani sprejel odločitev o rabi ženskega slovničnega spola za kateri koli spol. Sklep je v medijih in na slovenističnem forumu SlovLit doživel veliko odzivov. Članek predstavlja odzive v medijih, ki so jih objavili strokovnjaki in povezani s Filozofsko fakulteto (zaposleni in študenti).

slovnični spol, biološki spol, jezikovni sistem, jezikovna raba, spoljenje, transspolni

The Senate of the Faculty of Arts at the University of Ljubljana decreed on April 25th 2018 that the feminine gender should be used for any gender. The decision received much comment in the media and in the forum on Slovene linguistics and literature, 'SlovLit'. The article analyses responses in the media written by experts and connected with the Faculty of Arts (employees and students).

grammatical gender, biological gender, language system, language usage, gender, transgender

1 Uvod

Prispevek predstavlja odločitev Filozofske fakultete o rabi ženskega slovničnega spola za kateri koli spol in odzive nanjo. Gradivo je zbrano po spletni stran Wikiverze (Ferrari Stojanović, Štumberger 2019) in zajema 94 prispevkov. Odzivov je bilo veliko, zato predstavitev ne bo popolna, razprava pa ravno tako še ni končana. Za 13. junija 2019 sta namreč Filozofska fakulteta in Slovenska akademija znanosti in umetnosti načrtovali posvet Spol in spoštovanje: strategije kultiviranja rabe jezikovnih pripon in končnic, ki je bil prestavljen na 14. november 2019 (*Posvet Spol in spoštovanje*). Med pripravo posveta je namreč »[z]aradi zavratnega blokiranja prizadevanj za ohranitev in razvoj slovenščine ter zaradi nenehnih osebnih diskreditacij« z mesta predsednika Komisije za slovenski jezik v javnosti pri SAZU protestno odstopil Boris A. Novak (2019: 550).¹

1 Izjava Borisa A. Novaka je iz eseja Slovenščina med Babilonom, Bledom in ledom, v njem pa ni zapisano, kdo in kako je blokiral njegova prizadevanja ter ga osebno diskreditiral.

2 Pred sprejetjem sklepa Senata Filozofske fakultete

Tema o izražanju spolne nebinarnosti² je bila že pred sprejetjem sklepa Senata Filozofske fakultete obravnavana na slovenističnem forumu SlovLit. 14. februarja 2018 je bilo objavljeno priporočilo *Priročnika za medijsko poročanje o transpolnosti* (Hladnik 2018a): »Raba poševnice ni priporočljiva, razen če jo posameznik_ca uporablja sam_a zase. Praksa, ki jo uporabljamo, je podčrtaj.« Objavi je 16. februarja 2018 sledil odziv študenta slovenistike Uroša Ferrarija Stojanovića (2018), v katerem se sprašuje, »s kakšno pravico lahko nekdo razglaša tako izrazito osebne, subjektivne pravopisne smernice, ki mejijo skorajda že na stvar okusa, omejenega na osebno izražanje in objavlanje, kar za splošno veljavne in normativne«, in opozarja, da novost »nikakor ne more biti implementirana kot zborna in normativna kar tako čez noč, potrditi jo namreč morata raba in zlasti raba v jezikovni skupnosti«.

Razprava se je 15. marca 2018 nadaljevala s prispevkom OnaOn (Hladnik 2018b) in z vprašanjem: »Ali potrebujemo slovenske ustreznice spolno nevtralnemu angleškemu novoreku: e, ey, hou, hu, peh, per, thon, ve, xe, yo, ze, zhe ...?« 26. marca 2018 je sledilo poročilo o simpoziju Jezikovne politike v luči nediskriminacije in politične korektnosti: tendence in spremembe v slovanskih jezikih (Štumberger 2018a), tema pa je na Slovlitu doživela 15 odzivov.

Začetek spreminjanja zapisovanja pravilnikov na Filozofski fakulteti je povezan s sejo senata, na kateri je bil 28. marca 2018 obravnavan nov pravilnik o vrednotenju pedagoškega dela. Na seji so »nekateri senatorji in senatorke (ponovno) odprli vprašanje člena, ki je v opombi pod črto določal, da 'v pravilniku uporabljeni moški slovnični spol velja za oba spola'. Na problematičnost tega določila so večkrat opozarjali tudi posamezni oddelki na fakulteti. Ena od senatork je tako vprašala, zakaj mora biti kot ženska v pravilnikih FF nagovorjena vedno le v eni opombi pod črto« (Kuhar 2018).

3 Sklep Senata Filozofske fakultete

Senatorokinemu vprašanju je sledila ustanovitev Delovne skupine za pripravo predloga občutljive rabe jezika v dokumentih Filozofske fakultete. Predsednica skupine je postala Milica Antić Gaber, člani so bili Marko Stabej, Gašper Ilc, Martina Ožbot Currie in Jana S. Rošker. Skupina se je sestala 18. aprila 2018 in sprejela *Predlog o občutljivi rabi jezika v pravnih aktih FF*. 25. aprila 2018 je predlog obravnaval Senat Filozofske fakultete in ga tudi sprejel (Kuhar 2018):

Sprejme se naslednje določilo o občutljivi rabi jezika v pravnih aktih FF:

1. V vse pravne akte FF se v uvodni člen zapiše ena od naslednjih dikcij:

Člen (številka)

2. Pri najnovejših poskusih spreminjanja jezika – tako pri uvajanju podčrtaja, s čimer se je začela razprava na Slovlitu, kot pri rabi ženskega slovničnega spola za kateri koli spol – gre za poskuse priznanja »raznoličnosti spolnih identitet« (Močnik 2019: 357). To poudarja tudi dekan Filozofske fakultete Roman Kuhar (2018): »Delovna skupina je namreč delovala vključujoče in predlagala, da se v internih pravilnikih fakultete uporabljani ženski ali moški slovnični spol 'nanaša na kateri koli spol'.«

V pravilniku uporabljen ženski slovnični spol (študentka, učiteljica itn.) se nanaša na kateri koli spol.

ALI

Člen (številka)

V pravilniku uporabljen moški slovnični spol (študent, učitelj itn.) se nanaša na kateri koli spol.

2. Sprememba se uvaža postopoma, in sicer se upošteva pri (i) novih pravnih aktih in (ii) spremembah že obstoječih pravnih aktov. Pri tem velja, da se v prihodnjih treh letih zaradi trenutne neuravnoteženosti – vsi trenutno veljavni pravni akti FF so zapisani v moškem slovničnem spolu – izbere ženski slovnični spol. Ko se vzpostavi ravnotežje, se predlagani različici izbirata izmenično.

4 Medijsko poročanje maja 2018

Čeprav je bila tematika strokovni javnosti, ki prebira Slovlit, znana že pred sprejetjem sklepa, je širši odmev doživela šele po članku Kozme Ahačiča v Delu (Ahačič 2018). V kritičnem prispevku je zapisal, da bi sklepu »koristil premislek kakega jezikoslovca, ki bi povedal, da je knjižni jezik res stvar dogovora, a na ravni slovnice vedno stvar dogovora na podlagi kombinacije realnih rab v pogovornem jeziku, v narečjih ali v starejših besedilih«.

Od 27. do 31. maja 2018 je bilo na spletni strani Wikiverze *Izražanje spolne nebinarnosti* (Ferrari Stojanović, Štumberger 2018) o tej tematiki zbranih 12 medijskih prispevkov, do okrogle mize Jezik in spol 23. oktobra 2018 na Filozofski fakulteti³ pa še 55. Po okrogli mizi je število prispevkov v medijih začelo upadati – na Wikiverzi je zabeleženih 27 prispevkov.

V medijih so se pojavile tudi napačne informacije, npr. da so smernice za spolno občutljivo rabo jezika na fakulteti oblikovale članice Komisije za ženske v znanosti (M. V., M. K. 2018). Zasledimo lahko neenotnosti pri tem, kdaj naj bi na Fakulteti za socialno delo (v nadaljevanju FSD) začeli pisati pravilnike v ženskem slovničnem spolu. V prispevku Barbare Vidmajer je naveden podatek, da imajo na FSD »že več kot 15 let vse pravilnike pisane v ženskem slovničnem spolu« (Vidmajer 2018), leta 2019 pa, da je fakulteta »leta 2003 začela razmišljati o uvedbi ženskega spola kot generičnega« (Vidmajer 2019). V *Tedniku* 3. junija 2019 se pojavi informacija, da so na FSD pravilniki v ženskem slovničnem spolu »že deset let« (Šter 2019). Gradivo na spletu medijskih informacij o ustaljenosti rabe ženskega slovničnega spola na FSD ne potrjuje. V *Pravilniku o študiju na programu tretje stopnje*, ki je bil sprejet 23. marca 2016, so uporabljene različne možnosti spoljenja⁴ (podčrtaj, poševnica, oblike za ženski in moški spol, generični moški spol), spolno nezaznamovane rabe ženskega slovničnega spola pa v njem ne najdemo (Pravilnik 2016).

3 Na okrogli mizi so sodelovali Andreja Žele, Monika Kalin Golob, Saška Štumberger, Mojca Šorli, Rastko Močnik in Vojko Gorjanc (*Okrogla miza »Jezik in spol«* 2018).

4 Termin *spoljenje* je prevod nemškega izraza *Gendern* iz *gender* 'družbeni spol', uporabljen pa je bil v prevodu eseja nemškega jezikoslovca Petra Eisenberga Zlorabljeni spol (Uredništvo 2018).

5 Strokovni in študentski odzivi

Podatek o ustaljeni rabi ženskega slovničnega spola na FSD je bil uporabljen kot argument v podporo odločitvi Senata Filozofske fakultete, z njim pa so zagovorniki želeli pokazati, da sklep »ni brez precedensa na slovenskih fakultetah« (Horvat 2018: 40). Renata Šribar (2018: 5–6) meni drugače:

Seveda takega precedensa dokazljivo ni. Gesta Fakultete za socialno delo namreč nikakor ni primerljiva, saj uporablja generični ženski spol zgolj v aktu Pravila o organizaciji in delovanju Fakultete za socialno delo. Poleg tega je generičnost manj »generična«, nanaša se zgolj še na moški spol v nasprotju z obravnavanim ukrepom, ki referenčno vključuje »kateri koli spol« (Sklep Senata FF, n. d.), torej tudi na tiste, ki jih slovenski pravni red ne identificira.

Kritično so o sklepu v samostojnih člankih pisali jezikoslovci Janez Dular (2018), Franc Marušič (2018), Tatjana Marvin in Saška Štumberger (2018b).⁵ T. Marvin (2018) je opredelila razmerje med biološkim in slovničnim spolom: »Spol v jeziku je lahko, a ne nujno povezan z biološkim spolom. Tudi ko povezava obstaja, je le posredna. Posledično lahko sklepamo, da tudi ni direktne povezave med družbenimi razmerji, ki slonijo na biološkem spolu, in med kategorijo slovničnega spola v jeziku.«

Ločevanje med slovničnim in biološkim spolom obravnava tudi Dular (2018) ter opozarja na to, da je v jeziku

dosti samostalnikov (in nekaj samostalniških zaimkov), ki se nanašajo na oba naravna spola, npr. *človek* (m/ž), *zakonec* (m/ž), *oseba* (ž/m), (*pogodbena*) *stranka* (ž/m), *otrok* (m/ž), *kdor* (m/ž), še več pa je tistih, ki se nanašajo na predmete in pojme ter so glede naravnega spola popolnoma »prazni« (*miza, klop, obešalnik, stojalo, pesek, voda, atom, veselje, žalost, neskončnost, delo, vesolje ...*) [...]. Pri povedi *Miza, klop, polica, obešalnik, stojalo in omelo so leseni* vidimo, da se kot slovnični »najmanjši skupni imenovalc« te skupine samostalnikov izkazuje slovnični moški spol [...]. Samostalnikov za poimenovanje predmetov in pojmov je v jeziku neprimerno več kakor onih za poimenovanje oseb, zato se pravilo o nezaznamovanosti slovničnega moškega spola prenaša s tega »neutrnega terena« na vse samostalnike.

S. Štumberger (2018b) opozarja na »hitenje in odločitev brez širše razprave«, kar ni »v skladu z načeli sodobne in dialoške fakultete«. Vsebinsko je obravnavala besedno zvezo *kateri koli spol* v pravnih besedilih, spolno nevtralno rabo ženskega slovničnega spola in željo po uravnoteženosti rabe moškega in ženskega slovničnega spola v (pravnih) besedilih Filozofske fakultete.

Do sklepov senatov so bili kritični tudi študenti. Študentski predstavniki v Senatu FDV so sklep zavrnili (Jager 2018: 27), študenti FF so kritične odzive objavljali na Slovlitu, 8. junija 2018 pa tudi v *Dnevniku*. Ukrep Senata FF so povezali z orwellovskim Ministrstvom ljubezni in sobo 101 ter opozorili na naslednje:

Zagovorniki imajo tako imenovanih humanističnih vrednot sicer polna usta, a ob njihovih neokusnih napačnih alternativah, da so nasprotniki sklepa ohranjevalci

5 V članku se omejujem na zapise v medijih, o tematiki pa je izšla tematska številka *Slavistične revije* z 29 prispevki (Vidovič Muha, Žele 2019).

»usedlin moškosrediščnega sveta«, poudarjamo, da svobodomiselnost ne pomeni le boja proti običajnim nedostojnostim, ampak tudi proti ideologijam, ki, zavite v tančico naprednjaštva, v enaki meri hlepijo po moči. (Istenič idr. 2018)

Slovenist in član delovne skupine Marko Stabej podpora sklepu utemeljuje s tem, da so se na Filozofski fakulteti »v zadnjem obdobju, zlasti v minulem letu, okrepile pobude, da bi za problem odsotnosti ženskega slovničnega spola v njenih internih aktih poiskali ustrežne rešitve, saj se je dosedanja praksa marsikomu, in to ne samo ženskam, zdela diskriminatorna« (Horvat 2018: 40). Tako je nastala »pobuda senata za oblikovanje delovne skupine, ki bi proučila to področje in ponudila vsaj za neko obdobje predvidljive rešitve« (prav tam). V delovni skupini so razmišljali o različnih možnostih; med njimi je bila tudi

za nekatere najradikalnejša [...] uporaba podčrtajev, saj bi z njimi besedilo nagovorilo pripadnike vseh spolov. Toda uvedba takšnega zapisa se zdi mnogim nepotrebna, kajti zavest o drugačnih, nebinarnih spolnih identitetah je v družbi še zelo šibka. Po mojem jezikoslovnem mnenju je sicer načelno mogoče, da bi se v jeziku sčasoma pojavile nove, spolno nebinarne slovnične oblike, vendar se to ne bo zgodilo čez noč, zagotovo pa teh procesov ne more pospešiti le podčrtovanje. Poleg tega bi se tudi v tem primeru pojavili zapleti pri pisanju in branju takšnih besedil. (Horvat 2018: 42)

Prednost ukrepa vidi Stabej v tem, da »od pripravljavcev ne zahteva posebnih stilističnih, besedilnih in jezikovnih znanj s področja urejanja besedila ali samostojnega odločanja pri iskanju ustreznih jezikovnih rešitev« (prav tam: 41), kajti »skoraj vsak zna predstaviti celoten pravilnik iz moškega v ženski slovnični spol« (prav tam).⁶

Podporo odločitvi Senata FF je s samostojnim prispevkom izrazila tudi članica delovne skupine Jana S. Rošker (2018), ki je »že dolga leta opozarjala na neustreznost in diskriminatorno naravo uradno veljavne norme, po kateri naj bi bila moška slovnična oblika generična in vključujoča tako za ženski kot za moški biološki spol«, sklep pa razume kot »uverturo v simfonijo novih dialogov«.

Monika Kalin Golob se je z jezikovnim ukrepom ukvarjala kot jezikoslovka, dekanja FDV in članica Komisije za slovenski jezik v javnosti pri SAZU. Boris A. Novak je kot predsednik komisije pripravil izjavo Moč jezika in jezik moči (Novak 2018), v kateri je nasprotoval odločitvi Senata FF, kajti »[j]ezik ne prenese revolucionarnih dekretov«. Opozoril je tudi na to, da »[d]iskreditiranje kritičnih stališč s 'sovražnim govorom' ne prispeva h kulturi dialoga, strpnosti in enakopravnosti vseh in vsakogar, kar je razglašen smoter tega jezikovnega ukrepa«.

M. Kalin Golob se z izjavo ni strinjala, zavrnitev podpore pa je utemeljila z naslednjim argumentom:

Menila sem, da izjava izhaja iz nerazumevanja sklepa senata Filozofske fakultete – in tudi FDV –, saj ne gre za poseg v jezik, ampak le za dogovor, ki spreminja do sedaj običajno, v posebnem členu dogovorjeno interpretacijo uporabljenih moških spolnih

6 Podobno meni Monika Kalin Golob (Jager 2018: 25): »Rešitev iz pravilnikov Fakultete za socialno delo, Filozofske fakultete in FDV je ena od mogočih rešitev. Je dosti preprostejša kot dvojne oblike s poševnicami in podčrtaji, pri katerih smo lahko le delno dosledni, ker je slovenščina izrazito obrazilen jezik.«

oblik vsakokratnega pravilnika. Zato člen v posameznem pravilniku, ki usmerja na branje vseh ženskih spolnih oblik kot veljavnih za vse spole, v ničemer ne bo spremenil jezika, saj ne gre za poseg v jezik, ampak le za eno od možnosti minimalne higiene spolno občutljive rabe jezika 21. stoletja v pravnem besedilu [...]. (Jager 2018: 25)

S trditvijo o neposeganju v jezik se ne strinja Franc Marušič (2018):

Na nek način sta si trditvi, ki ju približno v takšni obliki ponavljajo predvsem zagovorniki omenjenega ukrepa, kontradiktorni. Če je namreč jezik sedaj neenakopraven (seveda ob predpostavki, da je jedro neenakopravnosti jezikovni sistem, v katerem je moški slovnični spol nezaznamovan), bi ga bilo seveda smiselno popraviti (če se to da), vendar, če je jezik oz. jezikovni sistem ta, ki naj bi bil neenakopraven, zakaj se ga potem skuša popraviti z nečim, kar naj ne bi spreminjalo jezikovnega sistema, ampak le rabo.

6 Zaključek

Analiza člankov v medijih pokaže med zagovorniki in nasprotniki jezikovnega ukrepa FF veliko nestrinjanj. Različno vidijo celo to, kaj se z ukrepom spreminja. Ali je to jezik oz. jezikovni sistem, kot meni Marušič? Zagovornika jezikovnega ukrepa menita drugače: da gre le za poseg »v določeno obliko prakse slovenskega jezika« (Stabej v Horvat 2018: 42) oz. »le za dogovor, ki v ničemer ne posega v jezikovni sistem, ampak je predlog nove prakse, ki vključuje vse spole« (Kalin Golob v Jager 2018: 25).

Različna so stališča o potrebi po jezikovnih ukrepih. Po Marušičevem mnenju »[p]odpore opisani trditvi, da moramo spremeniti jezik, če želimo doseči enakopravnost spolov, ne najdemo« (2018), za J. S. Rošker (2018) pa je norma, »po kateri naj bi bila moška slovnična oblika generična in vključujoča tako za ženski kot tudi za moški biološki spol«, neustrezna in diskriminatorna, zato si je delovna skupina »za nalogo zadala spremembo obstoječega stanja«.

J. S. Rošker se zaveda, da predlog ni idealen, vendar pa se »mora vsaka, še tako dolga pot začeti s prvim korakom«. Močnik (2019: 356) meni drugače: »generična raba ženskega slovničnega spola moti, povzroča ‘disrupcijo’ samo s pogojem, da je generična raba moškega slovničnega spola ‘vključujoča’, ‘nevtralna’. Senatni sklep učinkuje samo na podlagi ‘dejanskega stanja’, ki ga hoče spodbiti. Senatna praksa ne odpravlja ‘dejanskega stanja’, temveč ga potrjuje [...].«

Enotnosti o tem, da moramo za enakopravnost spolov spreminjati jezik, ni, porajajo se dvomi o tem, kaj smo s predpisano rabo ženskega slovničnega spola dosegli, R. Šribar (2018: 8) pa opozarja na naslednje:

Prav trud za uveljavljanje določenih pravic uvaja spremembe v mentaliteti in obširnejše, globlje kulturne premene. Ko radikalizem izvaja sama institucionalizirana oblast, je učinek ravno nasproten, izgublja se že pridobljena podpora spolno občutljivi rabi jezika in jezikovnemu pripoznavanju transskupnosti. Pomenljivost premen se namreč zgošča na transformativni poti, ne na ad hoc doseženem cilju.

Literatura

- AHAČIČ, Kozma, 2018: Janez Novak, študentka slovenščine. *Delo* 26. 5. 2018. 12. www.delo.si/novice/slovenija/janez-novak-studentka-slovenscine-54157.html (dostop 13. 5. 2019)
- DULAR, Janez, 2018: Kakor tudi me odpuščamo svojim dolžnikom? Strokovno nepremišljena zaletavost v duhu teorije spola na Filozofski fakulteti. *Družina* 10. 6. 2018. 12.
- FERRARI STOJANOVIČ, Uroš, 2018: Re: Podčrtaj namesto poševnice. *SlovLit* 16. 2. 2018. <https://mailman.ijs.si/pipermail/slovlit/2018/006233.html> (dostop 18. 5. 2019)
- FERRARI STOJANOVIČ, Uroš, ŠTUMBERGER, Saška (ur.), 2019: Izražanje spolne nebinarnosti. *Wikiverza*. https://sl.wikiversity.org/wiki/Izra%C5%BEanje_spolne_nebinarnosti (dostop 5. 8. 2019)
- Okrogla miza »Jezik in spol«*, 2018. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 23. 10. 2018. www.youtube.com/watch?v=3DhQQzp0HzA (dostop 5. 8. 2019)
- HLADNIK, Miran, 2018a: Podčrtaj namesto poševnice. *SlovLit* 14. 2. 2018. <https://mailman.ijs.si/pipermail/slovlit/2018/006231.html> (dostop 13. 5. 2019)
- HLADNIK, Miran, 2018b: OnaOn. *SlovLit* 15. 3. 2018. <https://mailman.ijs.si/pipermail/slovlit/2018/006265.html> (dostop 13. 5. 2019)
- HORVAT, Marjan, 2018: Dr. Marko Stabej: Očitek, da posegamo v slovenski jezik, je iz trte izvit. *Mladina* 23 (8. 6. 2018). 40–42. www.mladina.si/185878/dr-marko-stabej-ocitek-da-posegamo-v-slovenski-jezik-je-iz-trte-izvit/ (dostop 14. 6. 2019)
- ISTENIČ, Blaž, HÜLL, Niki, HÜLL, Nives, 2018: Novorek na FF: ideološke bombončice z orwellovskim posipom. *Dnevnik* 8. 6. 2018. 15. www.dnevnik.si/1042824948/mnenja/odprta-stran/novorek-na-ff-ideoloske-bomboncice-z-orwellovskim-posipom (dostop 14. 6. 2019)
- JAGER, Vasja, 2018: Strašni novi svet. *Mladina* 27 (6. 7. 2018). 24–28. www.mladina.si/186361/strasni-novi-svet/ (dostop 14. 6. 2019)
- KUHAR, Roman, 2018: Marija Novak, študent slovenščine (odziv na članek K. Ahačiča »Janez Novak, študentka slovenščine«). *Filozofska fakulteta* 28. 5. 2018. www.ff.uni-lj.si/node/11631 (dostop 11. 5. 2019)
- MARUŠIČ, Franc, 2018: Metka je študentka in to bi rad postal tudi Janez. *Kvarkadabra* 25. 7. 2018. <https://kvarkadabra.net/2018/07/spol-in-jezik/> (dostop 14. 6. 2019)
- MARVIN, Tatjana, 2018: Jezik in spol. *Kvarkadabra* 22. 6. 2018. <https://kvarkadabra.net/2018/06/jezik-in-spol/> (dostop 18. 5. 2019)
- MOČNIK, Rastko, 2019: Identitetna politika na univerzi. *Slavistična revija* LXVII/2. 355–360. <https://srl.si/ojs/srl/article/view/2019-2-1-23> (dostop 7. 8. 2019)
- NOVAK, Boris A., 2018: Moč jezika in jezik moči: o rabi ženskih jezikovnih oblik. *Komisija za slovenski jezik v javnosti pri SAZU*, 17. 6. 2018. www.sazu.si/uploads/files/57fb8d9c9de14adc9ded154d/banovak-mo%C4%8D%20jezika%20in%20jezik%20mo%C4%8Di-izjava%20o%20rabi%20%C5%BEenskih%20oblik-8-DOKON%C4%8CNA.pdf (dostop 12. 6. 2019)
- NOVAK, Boris A., 2019: Slovenščina med Babilonom, Bledom in ledom. *Sodobnost* LXXXIII/5. 533–550. *Posvet Spol in spoštovanje*. www.sazu.si/events/5d00b49ade0c27936cb7f073 (dostop 13. 6. 2019)
- Pravilnik o študiju na programu tretje stopnje*, 2016. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo. www.fsd.uni-lj.si/mma/Pravilnik--o-studiju-na-programu-tretje-stopnje-2016/2016041210082911/ (dostop 15. 6. 2019)
- ROŠKER, Jana S., 2018: Vsaka, še tako dolga pot se mora začeti s prvim korakom. *Sobotna priloga* 16. 6. 2018. 21. www.delo.si/sobotna-priloga/vsaka-se-tako-dolga-pot-se-mora-zacet-s-prvim-korakom-60690.html (dostop 5. 8. 2019)
- ŠRIBAR, Renata, 2018: (Ne)odgovorna znanost: svoboda dela in verjetje v režim. *Dialogi* 10. 3–13. www.aristej.si/slo/PDF/Dialogi%2010%2018%20Uvod.pdf (dostop 7. 8. 2019)
- ŠTER, Anja, 2019: Enakost na stranišču. *Tednik*, 3. 6. 2019. <https://4d.rtdvslo.si/arhiv/tednik/174619363> (dostop 15. 6. 2019)
- ŠTUMBERGER, Saška, 2018a: Simpozij Jezikovne politike v luči nediskriminacije in politične korektnosti: tendence in spremembe v slovanskih jezikih. *SlovLit*, 26. 3. 2018. <https://mailman.ijs.si/pipermail/slovlit/2018/006279.html> (dostop 14. 6. 2019)

- ŠTUMBERGER, Saška, 2018b: Transspolnost na »filofaksu«: Študentka Janez Novak, padli ste na izpitu pri profesorici Božo Repe! *PortalPLUS*, 29. 5. 2018. www.portalplus.si/2729/transspolnost-na-filofaksu/# (dostop 6. 8. 2019)
- UREDNIŠTVO, 2019: Esej o spoljenju: »Taki posegi v jezik so značilni za avtoritarne režime, ne pa za demokracije.« *Portalplus* 16. 1. 2019. www.portalplus.si/3047/peter-eisenberg-prevod/ (dostop 16. 6. 2019)
- VIDMAJER, Barbara, 2018: V pravnih aktih Filozofske fakultete je moški spol zamenjal ženski spol. *RTV SLO*. www.rtvlo.si/slovenija/v-pravnih-aktih-filozofske-fakultete-je-moski-spol-zamenjal-zenski-spol/456433 (dostop 15. 6. 2019)
- VIDMAJER, Barbara, 2019: Spolno občutljiva raba jezika na filozofski fakulteti. *RTV SLO*. <https://4d.rtvlo.si/arhiv/porocila/174598763> (dostop 15. 6. 2019)
- M. V., M. K., 2018: Ob spolno občutljivi rabi jezika: »Bistveno je, da se odpremo za te drugačne oblike.« *RTV SLO*. www.rtvlo.si/kultura/drugo/ob-spolno-obcutljivi-rabi-jezika-bistveno-je-da-se-odpremo-za-te-drugacne-oblike/457301 (dostop 15. 6. 2019)
- VIDOVIČ MUHA, Ada, ŽELE, Andreja (ur.), 2019: *Slavistična revija* LXVII/2. <https://srl.si/ojs/srl> (dostop 7. 8. 2019)